

'Een hond voor jou'

De hond en de kat, de twee populairste huisdieren, zijn beide geschikt als grafbeeld. De een bewaakt het graf, de ander is het symbool van de eeuwige slaap.

De grootste kwaliteit van de hond als huisdier is zijn trouw. Als een kat door haar menselijke huisgenoot wordt verwaarloosd en niet meer te eten krijgt, dan loopt ze weg om elders voedsel te vinden. De meeste honden blijven, om domweg te verhongeren.

De kat is een opportunist. 'Jij gaat de hele dag uit werken en laat mij alleen? Dan vind ik die warme kachel en die zachte schoot wel bij de buurvrouw, maar rond etenstijd ben ik weer thuis.' Mensen bezitten een hond, katten adopteren een huis (en een schoot). Sommige hondenbezitters vinden het onprettig als je ze 'het baasje' van hun hond noemen. Ze weten drommels goed dat de verhoudingen zo liggen, maar het geeft hen een onaange-

naam gevoel, want slaven hebben bazen (daarom wordt meestal het verkleinwoord 'baasje' gebruikt), tegelijkertijd vinden ze het maar wat prettig dat er in ieder geval één wezen is die onvoorwaardelijk van ze houdt en ze nooit, maar dan ook nooit in de steek zal laten. Geliefden, kinderen, ouders kunnen zich uiterst onbetrouwbaar tonen.

De hond die dagen, weken, soms maanden of jaren blijft terugkeren naar het graf van zijn dode baasje, we kennen die hartverscheurende verhalen allemaal. Nooit de film 'Hachi: a dog's tale' gezien? Onmiddellijk bekijken als je zin hebt in een aangrijpend verhaal van onvoorwaardelijke trouw, waar zelfs de meest koude kikker bij moet huilen.

Soms gaat de hond te ver in zijn loyaliteit en dan wordt het écht ongemakkelijk. Want een hond die zelfmoord pleegt, omdat de baas er één dag niet is, die legt wel een erg hoge claim op jou als baas. (Zie p. 21.)

■ Huiselijkheid

De hond is dan ook een ideaal grafbeeld, niet alleen als symbool van trouw maar ook van waakzaamheid. Zo worden honden al sinds de Middeleeuwen afgebeeld op grafmonumenten met levensgrote liggende doden (een zogenaamde gisant), liggend aan het voeteneind van hun overleden baasje. Een hond aan de voeten van een 'vrouwelijke gisant' is het symbool van huiselijkheid en huwelijkse trouw. Het bekendste voorbeeld in Nederland is het praalgraf van Willem van Oranje (1533-1584) in de Nieuwe Kerk in Delft. Aan het voeteneind van Willem van Oranje is zijn slapende hondje Pompey (een kooiker) in marmer vereeuwigd. Het hondje zou uit

Links: graf familie Groen van Waarder in Muiderberg, foto: Pauline Prior. Rechts: graf Westerman op De Nieuwe Ooster, foto: Anja Krabben

verdriet om de dood van zijn baas geweigerd hebben te eten en te drinken en drie dagen later ook zijn overleden. Is het inderdaad een waarheidsgetrouw portret van Pompey en klopt zijn trouw tot in de dood? We weten het niet zeker, maar wat maakt het uit, het verhaal is te mooi om niet te (willen) geloven.

Katten komen niet voor op deze vroege grafmonumenten. Katten werden pas in de 19e eeuw gezien als gezellige en geliefde huisgenoten, voor die tijd werden ze op zijn best als een nuttige muizen- en rattenvanger beschouwd en op zijn slechts als handlangers van de duivel. Wel zien we haar grote broer de leeuw, symbool van moed, op graven. (Het spreekt voor zich dat als op een praalgraf man en vrouw beiden werden afgebeeld, de leeuw aan de voeten van de man ligt en de hond aan de voeten van de vrouw.)

■ Slaap zacht, baaz

Ook op de hedendaagse begraafplaats is de hond aanwezig als trouwe grafbewaker. Op de oude, algemene begraafplaats van Muiderberg (1796) staat het imposante grafmonument van de familie Groen

Een van de twee honden in Delft. Foto: Robert Lupker

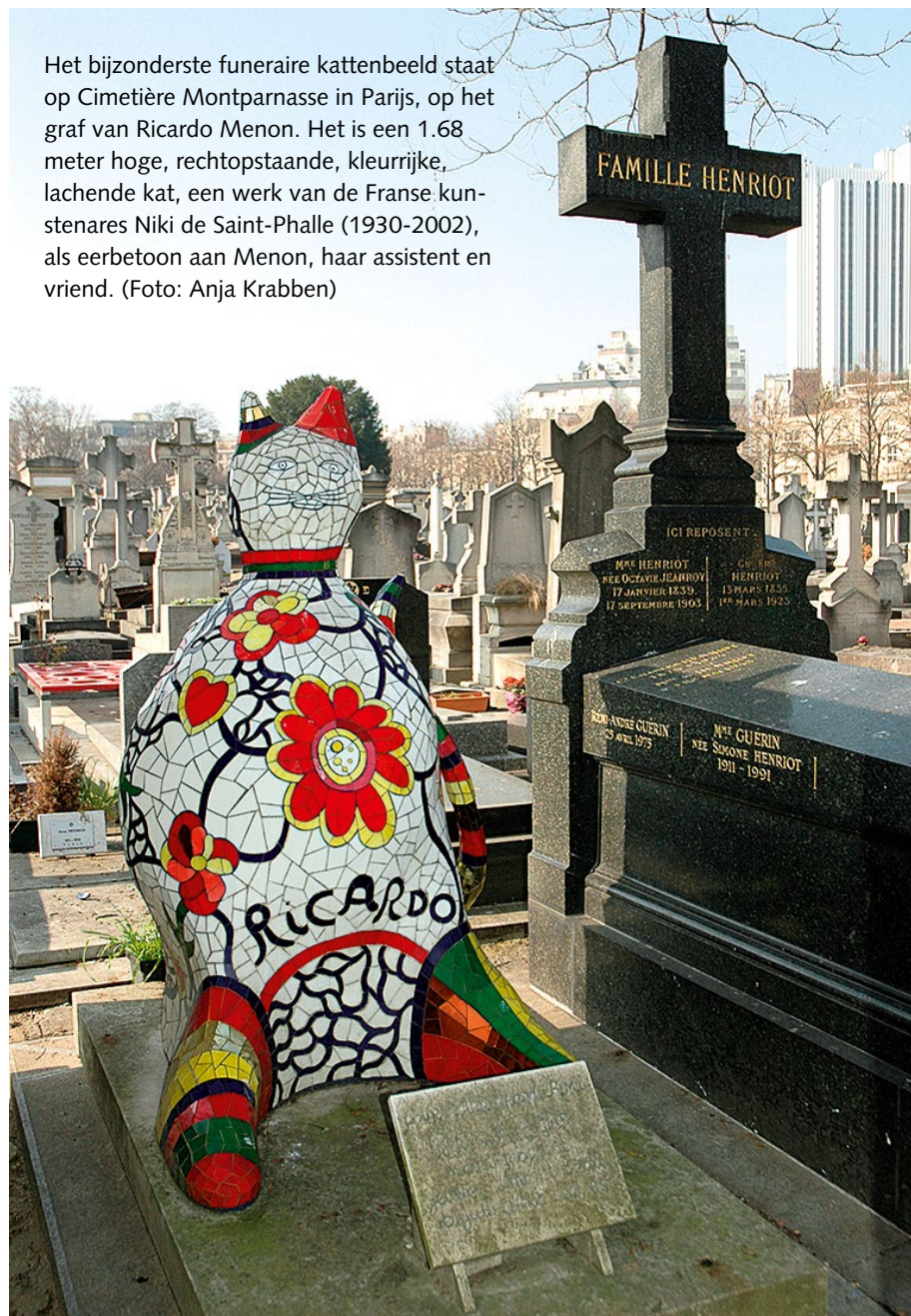
van Waarder, bouwjaar 1882, de laatste bijzetting vond plaats in 1969. De twee levensgrote honden van wit marmer zijn verschillend van ras, de een heeft de kop gebogen, de ander kijkt omhoog. Een ander fraai, bronzen exemplaar ligt op het graf van Gerardus Frederik Westerman (1807-1890), een van de oprichters in 1838 van Artis, op De Nieuwe Ooster in Amsterdam.

De kat als grafbeeld is veel zeldzamer. (Tenminste, als het om grote, indrukwekkende beelden gaat, want kleine, snoezige kattenbeeldjes zijn er genoeg te vinden op de begraafplaatsen.) Dat is wonderlijk, want de kat verslaapt circa twee derde van haar leven. Een slapende kat, opgerold met de staart sierlijk om het lichaam gekruld, is bij uitstek geschikt de eeuwige rust te symboliseren. Zoals de slang die in zijn eigen staart bijt symbool is voor het eeuwige leven. Schrijver W.F. Hermans (1921-1995), een groot kattenvriend, had dit ook als grafbeeld in gedachten voor zijn eigen graf, vertelde hij in een interview toen hij nog in Parijs woonde. Hij wilde een plek op het kerkhof van Passy en zijn graf zou moeten bestaan 'uit een

gepolijste rechthoekige plaat van donker stollingsgesteente, niets erop, behalve links bovenaan een bronzen beeldje op natuurlijke grootte van een opgerolde slapende kat, met als onderschrift: Zlaap zacht, baaz, dat doe ik ook. Zoals je weet kunnen katten de s niet zeggen, wel de z.' (Uiteraard is dat 'baaz' hier Hermansiaans ironisch bedoeld.) Hermans is uiteindelijk gecremeerd.

■ Kindervriend

Op het kindergedeelte van begraafplaats Iepenhof in Delft waken twee stenen herdershonden van keramiek – een staande en een liggende op een bankje – over de kindergraven. Eerst was alleen de liggende hond er, een werk van Christian Wisse, met de titel 'een hond voor jou'. Het beeld maakte deel uit van een groepstentoonstelling van Memento Gedenkbeelden. Na de tentoonstelling mocht de hond blijven, tot troost voor de ouders. Toen in 2016 bleek dat het beeld verveerd en beschadigd was, stelde Wisse voor het weg te halen, maar diverse ouders wilden daar niet van horen. "Mijn dochter is hier begraven en die hond biedt mij troost. Nu is mijn dochter nooit alleen," aldus één van hen, Robert Lupker, in het *AD*. Hij startte een crowdfundingactie en met het opgehaalde geld kon zelfs een tweede herdershond worden besteld bij Wisse. De honden zijn toegevoegd aan de stadscollectie van Delft, waardoor het onderhoud voortaan door de gemeente wordt gedaan en gefinancierd. Bij de liggende hond op het bankje heeft Wisse deze tekst aangebracht: 'Bij het maken van dit beeld heb ik gedacht / hoe moeilijk het zou zijn je kind niet te kunnen verzorgen, / om een klein kind helemaal alleen te moeten laten. / Een forse kameraad, wakker en trouw / leek mij een troostende gedachte.' Twee ouders uit Goes, die in 2015 hun zevenjarige zoontje verloren, zagen de

Het bijzonderste funeraire kattenbeeld staat op Cimetière Montparnasse in Parijs, op het graf van Ricardo Menon. Het is een 1.68 meter hoge, rechtopstaande, kleurrijke, lachende kat, een werk van de Franse kunstenaar Niki de Saint-Phalle (1930-2002), als eerbetoon aan Menon, haar assistent en vriend. (Foto: Anja Krabben)

honden op Iepenhof tijdens een bezoek aan Delft. Ze hadden het, zo vertelden ze aan Omroep Zeeland, altijd moeilijk om na een bezoek aan de algemene begraafplaats van Goes hun zoontje te verlaten en achter te laten 'op die grote begraafplaats'. Ook zij zetten een crowdfundingactie op en hadden binnen twee weken het geld om een hondenbeeld neer te zetten. De gemeente gaf toestemming voor plaatsing, maar verbonden daar vele voorwaarden aan: het mocht in de uitstraling niet verwijzen naar een religie; de ouders moeten het beeld zelf onderhouden; als het beeld in de weg staat, omdat de ruimte nodig is voor nieuwe graven,

dan mag de gemeente het beeld verplaatsen; als het beeld is verwaarloosd heeft de gemeente het recht om het weg te halen. In april 2018 is het beeld neergezet: een bankje met daarop een labrador, aldus de ouders: 'een trouwe hond en de ogen stralen troost uit.' Het zijn twee mooie voorbeelden om na te volgen, vooral Delft. Laat elke begraafplaats een trouwe hond plaatsen op de kinderafdeling, maar laat het onderhoud niet aan de ouders over. En leg er liefst een opgerolde kat in diepe slaap naast. ■